

זכרון עולם

האשה החשובה ודפנת צדקה וחסד

מרת רודה שניצר

ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל

תנצב"ה

מאורות

הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד

משה שניצר

ז"ל

ב"ר מנחם מנדל ז"ל

תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש

למגידי שיעור "דף היומי"

חום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

גליון מס' 659

מסכת בכורות נ"ה-ס"א

בס"ד, י"ג טבת תשע"ב

השבוע בגליון

- את מי הסוס מציל
- שואלים ודורשים בהלכות החג
- דרשת שבת הגדול, מפני פיזור הגלות
- קפץ אחד מן המנויים

השבוע בגליון

- קריעה על ראיית מקום המקדש
- ברכה בראיית בית קברות

- נטילת לולב או תקיעת שופר בשבת קודש
- שדה הראייה - עד היכן?
- שיעורים שונים לטווח הראייה
- עירוב במנהסן

דבר העורך

הצלחת

היתה זו שעת בין הערביים של יום שלישי אחד. בבוסתן קטן, מדיף ניחוח נפלא, בעיר העתיקה של צפת, ישבו בחורים אמריקאים הנמצאים בשלבים שונים של התקרבות לדת, והאזינו ברוב קשב להרצאתו המאלפת של יהודי מלא חיות אשר את שמו איני יודע, אך לפניכם משל מעניין שהוא שילב בתוך דבריו, ושבחה את לב הנוכחים.

★ ★ ★

בליטה מהוהה ניכרת על תיק העור החום של ר' נפתלי. **תדיר** הוא מקפיד להלך עם תיקו כאשר הצד הבולט של התיק מופנה כלפי רגליו, לבל ייחבט התיק בחפצים קשיחים הנקרים בדרכו של ההולך בדרכים, ומטענו הרגיש יישבר, למגינת ליבה של אמו הישישה. **הכל** החל ממסירותו המופלאה לאמו. הוא לא שכח את ימי נעורו, כיצד גידלה את המשפחה בעוז ובאומץ, חישלה אותם כנגד נחשולי התקופה, עבדה בעבודות כפיים כדי לפרנס את בני ביתה לבל יידעו מחסור, והיתה אשה פקחית שרבות משכנותיה נועצו בה בכל תחום.

באותם ימים, שלא קלים היו, היא לא פינתה בחייה מקום לרגשות ולהנאות החיים. לא היה זמן. כל כך הרבה היה צריך לעשות כל כך מהר, שאף לא הרגישה כי היא מוותרת על דבר מה. שנים רבות מאד חלפו, הבית התרוקן, נכדים בגרו והביאו עמם נינים קטנים בדמות תינוקות עגלגלים, ומידי פעם היה לה זמן להניח לרגשותיה להעפיל מלבה אל מוחה ולהטותו לכיוונים שונים.

היא נזכרה. זה חמישים ושנים שנים מונחת בבויידעם צלחת, אחת ויחידה, מלפני המלחמה. זה סוד קסמה. כששאלו אותה מלפני איזו מלחמה, היתה עונה, "קינדרלאך, 'מלחמה' היתה אחת".

◀◀

דף נג/א

נטילת לולב או תקיעת שופר בשבת קודש

תלמיד חכם מופלג התגורר בירושלים לפני יותר ממאה שנה, הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל שמו, בעל ספר "לב העברי". ביום מן הימים הוא עורר סערה הלכתית כבירה, לאחר שהודיע כי חקר, בדק ומצא, שבירושלים יש לתקוע בשופר גם בראש השנה שחל להיות בשבת! ("מקראי קודש" ימים נוראים סימן ל"ב). עד היום מתווכחים יודעי דבר אם בסופו של דבר הוא אכן תקע בשבת, אך דיון הלכתי מעניין כבר התפתח מדבריו.

נניח שהוא אכן עמד בשבת של ראש השנה ותקע בשופר - האם יש עניין לשמוע את תקיעות שופרו, שהרי סוף סוף ראש השנה היום. אמנם, חכמים הורו שלא לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת, אך אם יש אפשרות לשמוע את התקיעה בלי לעבור על דברי חכמים, מדוע לא? הרי השומע את התקיעה אינו עובר על כל איסור.

בטרם נבאר את צדדי הספק נעבור למקרה אחר. יהודי יקר, המתין בציפייה לבוא חג הסוכות, כדי לקיים את מצוות נטילת ארבעת המינים, ובאור ראשון של יום טוב הראשון של חג הסוכות, הוא כבר אחז בידו את האתרוג המהודר ואת הלולב, ההדסים והערבות, בירך בשם ובמלכות, נענע אותם לארבע רוחות השמים, ועונג עצום התפשט בכל ישותו.

"שהחיינו" לאחר קיום המצווה שלא על פי דעת חכמים: זמן קצר אחר כך התחוור לו, כי הוא שכח ששבת היום! וחכמים אסרו ליטול ארבעת המינים בשבת, שמא יעבירום מרשות לרשות, דבר האסור מן התורה (סוכה מב/ב). האם הוא קיים מצוות לולב, או שמא מאחר שחכמים קבעו שלא ליטול לולב בשבת של סוכות, מעשה הנטילה אינו נחשב כמעשה מצווה? לשאלה זו ישנה גם השלכה מעשית: האם ביום המחר יברך "שהחיינו"; אם מעשהו בשבת נחשב מעשה מצווה - לא יברך "שהחיינו", שהרי כבר קיים את המצווה, ואם מעשהו אינו נחשב מעשה מצווה - עליו לברך "שהחיינו".

בשאלה זו התחבטו גאוני עולם, והיא נוגעת למצוות רבות שחכמים הגבילו את מועד קיומן. לדעת אחרונים רבים, בראשם הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (דו"ח מערכה ח' ד"ה והנה המג"א, וחי רעק"א פסחים טז/א), חכמים לא ביטלו את מצוות התורה מכל וכל, אלא הם אסרו לקיימה

זעילוי נשמת

הר"ר **יששכר בן דוד** ז"ל

ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל

נלב"ע ט"ו בטבת תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **פראדל שטרן** ע"ה

ב"ר יחזקאל הלוי ז"ל נלב"ע ט"ו בטבת תשנ"ח

הר"ר **שמואל מונדרר** ז"ל

ב"ר פנחס ז"ל נלב"ע י"ט בטבת

וזוג' מרת **שרה מונדרר** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"ט בטבת **תנצב"ה**

הונצחו ע"י ידידינו הר"ר **יעקב פנחס מונדרר** וזוג' מרת **מרים** שיחיו - בלגיה

זעילוי נשמת

הר"ר **אריאל זליכוב** ז"ל

ב"ר צבי הכהן ז"ל

נלב"ע י"ב בטבת תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחות **זליכוב** שיחיו - ת"א

זעילוי נשמת

הר"ר **משה יהודה למפרט** ז"ל

ב"ר אהרון שלמה הלוי ז"ל נלב"ע י' בטבת תשס"ח

ולע"נ מרת **גיטל למפרט** ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י"ג בטבת תש"ע **תנצב"ה**

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

נר ה' נשמת אדם

במצבים מסויימים, אך מי שעבר על דבריהם, שוגג או מזיד, קיים את מצוות התורה (וראה שו"ת מהרש"ג או"ח סימן ל"ו, וע' פמ"ג או"ח סימן תרל"ד).

ברם, יש החולקים וסוברים, כי חכמים ביטלו את אפשרות קיום המצווה, ולא עלתה לו למקיים המצווה מאומה, ואף כל ברכותיו לבטלה (עי' "חלקת יואב", קבא דקשייתא קושיה צ"ט, קובץ שיעורים חלק ב' בקונטרס דברי סופרים, ובאנציקלופדיה תלמודית ערך יש כח ביד חכמים הערה 85).

מה לכל זה ולמעשר בהמה, בו עוסקים בדפים אלו?

ובכן, בין הנושאים הנתונים בעין הסערה, נמנית גם מצוות מעשר בהמה.

חובת מעשר בהמה נוהגת גם בזמן הזה, כנאמר במשנה בראש הפרק (ג/א). ברם, חז"ל אסרו את קיום המצווה, משום שבעונותינו חרב בית המקדש, ואין אפשרות להקריב את בהמות המעשר, ועלולים לבוא לידי תקלה על ידי שימוש בהן.

והיה, אומרת הגמרא (סא/א) אם אדם בכל זאת הפריש מעשר בהמה בימינו, הבהמות שהתקדשו תמותנה, כדי שלא תבאנה לידי תקלה. בעלי התוספות (ד"ה "במעשר") מדגישים, כי אף על פי שאין מעשרים בזמן הזה, "מכל מקום, אם יעשר, חל עליו שם מעשר". ואילו רש"י (ד"ה "בזמן הזה") מפרש, כי לא דיברה הגמרא אלא לפי הדעות הסוברות שחכמים לא תקנו שלא לעשר בהמות בזמננו.

לפנינו, לכאורה, מחלוקת מפורשת בין רש"י ובין בעלי התוספות, אם כאשר חכמים ביטלו מצוות מסויימות, תקנתם כוללת גם ביטול מצוותו של זה אשר לא שעה לדבריהם, או שגג ולא הבחין בהם, וקיים את המצווה (חסדי דוד לתוספתא כאן פרק ז' ברייתא ז').

[ראוי לשים לב, שחידוש גדול עולה מדברי "חסדי דוד" בדעת רש"י, שלא זו בלבד שחכמים ביטלו בגזרתם את "המצווה", אלא שגם גרמו שלא תחול קדושת מעשר בהמה והפקיעו את חלות ההקדש מן התורה. יש להעיר על כך, כי יתכן שרש"י פירש כן, כדי שלא יאלץ לפרש את הגמרא על אדם שעבר על דברי חכמים].

דף נד/ב וקים להו לרבנן דשיתסר מיל קא שלטא ביה עינא דרועה

שדה הראייה - עד היכן?

כח הראייה מוגבל מטבעו. האדם מוגבל, וכך גם תכונותיו. עד כמה מוגבל כח הראייה, או לחילופין, מהו טווח הראייה הרחוק ביותר, שכן אנוש מסוגל לצפות בו. במאמר הבא נתייחס לשאלה זו שהשלכות הלכתיות רבות לה.

הפרק עוסק במעשר בהמה. אדם שברשותו עדר צאן או בקר, צריך להפריש מעשר מן הבהמות הטהורות שנולדו לו בשנה האחרונה. בהמות אלו מוקרבות בבית המקדש, ובשרם נאכל על ידי הבעלים, כדן קדשים קלים.

אדם שעדרו גדל בפחות מעשר בהמות חדשות פטור מן המעשר, רק מי אשר זכה לעשרה וולדות, מתחייב במעשר. במשנה מבואר כי לא זו בלבד, אלא גם מי שברשותו שני עדרים, אינו צריך לצרפם יחד, ואם בכל אחד מהם לא נולדו עשרה, הוא פטור מן המעשר, גם אם הוולדות שהומלטו בשני העדרים גם יחד, מונים עשרה ויותר. נוצר, איפוא, צורך לקבוע מאימתי שתי קבוצות צאן מכונות שני עדרים. לפיכך אומרת המשנה: "מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה רועה. וכמה היא רגל בהמה רועה?" ט"ז מיל". הגמרא מסבירה, כי חכמים קיבלו שעינו של הרועה מרחיקה ראות עד ששה עשר מיל, ומכאן שכל הצאן הנמצא בטווח מרחק של שלושים ושניים מיל נחשב עדר אחד, שהרי אפשר להעמיד את הרועה באמצע והוא יבחין בכל הבהמות.

להגדרה זו השלכות לנושאים הלכתיים שונים ורבים, אך תחילה עלינו להגדיר היטב את מרחק הראייה.

שיעורים שונים לטווח הראייה: כאשר נתור בתורה ובתלמוד אחר טווח ראייה של בני אדם, נמצא גם שיעורים שונים מזה המוזכר במשנה. הגר, שפחת שרי, התרחקה מבנה ישמעאל "כמטחו קשת", כדי לא לראות את מותו, וכמטחווי קשת הוא מיל בלבד (בראשית רבה פרה ג/ג). ממרחק מיל, קובעת הגמרא (חגיגה כ/ב), אדם אינו מסוגל להבחין אם טומאה נגעה בפועליו. מלווה של הכהן ששילח את השעיר לעזאזל, ניצב במרחק מיל ממנו, כדי לצפות בו (יומא סז/א). המסקנה הברורה העולה מבין הדברים היא, כי טווח הראייה המדובר בגמרא, אינו ראייה המבחינה בפרטים, אלא שהחפצים הנמצאים בתוך ששה עשר מיל של האדם, אינם מיטשטשים ומתאחדים עם הרקע, אלא בולטים כעצמים שאפשר להבחין בהם (ראה "פסקי תשובה" ש"ל בפולין לפני כשמונים שנה חלק א' סימן קס"ז שהעיר על הסתירות לכאורה בגמרות הנ"ל).

ומכאן לחלק מן ההלכות המושפעות על ידי הגדרת מרחק הראייה על ידי חז"ל.

גידול בהמה דקה: בתלמוד ירושלמי (בבא קמא פרק ז' הלכה ז' ופסחים פרק ד' הלכה ג') מבואר שאין לגדל בהמה דקה בשטח גדול מששה עשר מיל, משום שעל הרועה להבחין היכן נמצאות בהמותיו, שהן עלולות לגזול מאכלים מן השדות הסמוכים. שיעור זה נקבע, כמובן, לפי מרחק הראייה הגבולי של עין האדם ("פסקי תשובה" שם, וב"נפש חיה" או"ח סימן תרפ"ח ס"ק ב').

אומרת ושוקת. לאחר ששבה אל הריסות בית הוריה, מצאה צלחת שלמה בודדת בין החורבות וגלי האבנים. היא נטלה אותה עמה לארץ ישראל, בהקימה בית נאמן הטמינה אותה בבוידעם, ועתה, בערב ימיה, הביעה בפני בנה המסור את בקשתה, כי ימצא לה צלחת מרק תואמת לצלחת השטוחה שברשותה... כך אני רוצה, אמרה, להעמיד אותם בוויטרינה אחת על השנייה. מזכרת לימים עברו.

מספר שנים היה ר' נפתלי מהלך לכל מקום והצלחת בתיקו. כפי שאדם ממשמש בצלחתו בכל יום, בודק כי שלמה היא, נפתלי ממשמש בצלחתו בכל יום, בודק כי שלמה היא, ולא נסדקה חלילה וחס, משיל ממנה עטיפות עיתונים שהתפוררו, ומערים עליה דפי עיתונים חדשים.

חנות כלים כי נקרתה בדרכו, היה הבן המסור נמשך אליה כאל מגנט, נכנס פנימה, מתייצב אל מול המוכר המבוגר ביותר שמצא בחנות, פותח את תיקו, מוציא בזווית את הצלחת העתיקה, מציב אותה על השולחן ואומר למוכר: "אדוני, צלחת מרק מן הסרוויז הזה, בבקשה".

לו היה רועם יומן, בודאי היה אפשר לערוך ממנו 'ספר התגובות'. התגובות השונות שקיבל מן האנשים נוכח בקשתו המוזרה כל כך, הפיחו עניין ותמריץ במשימתו המשמיימת. היו שלא הגיבו, אלא המתנינו עד שהפלוגי עם הצלחת והתיק יפנה את החנות. היו שהירמו גבה או שניים, והציעו כוס חמין. אחרים הביעו התעניינות, על מה ולמה הוא מחפש אחר חלק ישן נושן ממערכת כלים שאין כדוגמתה, ולאחר מכן הביעו את התפעלותם ממסירותו לאמו. פעם אחת, הוא היה קרוב מאד להשלמת משימתו. בחנות כלים קטנה, שנדחקה בין שתי חנויות גדולות, נמצאה מוכרת קשישה שענייה מלאו דמעות למראה הצלחת. "גם להורים שלי היתה מערכת כלים כזו", היא אמרה לו בהתרגשות כי נתעשה כל מאמץ לסייע לו. לדעתה, קיים אדם אחד בארץ שידע היכן אפשר להשיג מערכות כלים ישנות, ובו במקום היא טילפנה אליו. כעבור דקה היא השיבה את אפרקסת הטלפון לעריסתה. סוחר הכלים הישנים כבר לא היה בין החיים.

יום אחד הוא מצא את הצלחת, ועוד משהוא, חשוב מאד, שערכו לא יסולא בפז.

היה זה יום רגיל, אפור, שאין בו לא שמש זורחת בעצמה ולא גשם זלעפות, לא שלכת בעיצומה ולא פריחה מרהיבה, סתם יום של חול שאי אפשר לתארו במילים צבעוניות כל שהן. הוא פסע ברחוב שהיה מוכר לו די טוב, ולפתע צדה עינו חנות כלים שמעולם לא הבחין בה. הכניסה אליה היתה דרך מרפסת צרה, מעוטרת בסבכי סורג פלדה מעוקל, וצמחיית פרא עבותה הסתירה את שלט העץ הישן שהכריז: "חנות לממכר כלים". הסגנון של פעם.

הוא החיש פעמיו לתוך החנות. גבר ישיש הדקדק על מקלו, והדליק לכבודו מנורה צהובה שהשתלשלה מבליל חוטים מוקפים קורי עכביש. "אדוני, צלחת מרק מן הסרוויז הזה, בבקשה". הוא כבר התחיל לארוז את הצלחת בחזרה, כדי להכניסה לתיקו ולהמשיך הלאה, כאשר המוכר החל לטפס בסולם העץ על המדרגות המובילות לעליית הגג.

קולות של סירי נחושת נחבטים זה בזה הגיעו לאזניו. צלילים מוכרים מילדותו, של פחי נפט נוקשים זה בגב זה מילאו את החנות. ארגזים נגררו באיטיות מעל ראשו, שרשראות ומנועולים עתיקים נפתחו, והתרו ונפלו בחבטה על רצפת העץ שמעליו, קולות עיטוש התערבלו במגוון הקולות שהסתחרר במעלה החנות, וריח עז של נפטלין פרץ לפתע מאחד הארגזים שנפתחו על ידי המוכר.

לאחר שהות קצרה, הבלים המוכר בקצה הסולם כמצביא עטור ניצחון השב משדה הקרב, אפוף אבק ושיירי לכלוך, וצלחת מרק נוצצת בידיו. בדיוק מה שהוא מבקש.

לא מעט שנים חלפו מאז, ור' נפתלי עדיין לא נרגע מן התשובה שקיבל מן המוכר. תחילה טלפן לאמו ובישר לה כי נמצאה הצלחת, ולאחר מכן שאל את המוכר: "כל כך הרבה צלחות, כוסות, מזלגות, כפיות, קערות ושאר מיני כלים אתה מחזיק בחנות? כיצד ידעת בדיוק היכן ממוקמת הצלחת הזו, שבודאי הפסקת למכור אותה ואת שכמותה לפני הרבה שנים. איך זכרת?"

עירוב במנהטן: כאשר הוקם עירוב במנהטן שבניו יורק, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל נדרש לדון בנושא מזוויות הלכתיות רבות ומסועפות (שו"ת "אגרות משה" או"ח חלק א' סימן קל"ט), אחת מהן עוסקת בשיטת הראשונים הגורסת, כי בלתי אפשרי להקיף מקום עצום בעירוב אחד, אלא היקף העירוב מוגבל לשטח שניתן לצפייה על ידי אדם העומד במרכזו. מאחר ששטח זה, הוא שלושים ושניים מיל, כמובא במשנה, כותב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל: "שטח כזה אולי ליכא במאנהעטן", ואין מניעה להכליל את כולה בתוך העירוב.

קריעה על ראיית מקום המקדש: רבי משה מציב מרחק ראייה זה, גם כאשר הוא נשאל על ידי יהודי שמחלונות ביתו נשקף מקום המקדש, אם בבואו אל הכותל המערבי עליו לקרוע את בגדיו כדין מי שלא ראה את מקום המקדש החרב שלושים יום, או שמא מאחר שהוא רואהו ממרחק, מביתו, אינו חייב לקרוע. בעל "אגרות משה" (או"ח חלק ג' סימן פ"ה) השיב לו, כי אם ביתו מצוי במרחק ששה עשר מיל ממקום המקדש הוא אינו חייב לקרוע, שנחשב כרואה את מקום המקדש.

ברכה בראיית בית קברות: כיוצא בדבר דנו הפוסקים לגבי ראיית בית הקברות, שהרואה את בית הקברות צריך לברך ברכת "אשר יצר אתכם בדין" ("שולחן ערוך" או"ח סימן רכ"ד סעיף י"ב). בעל "בצל החכמה" (חלק ג' סימן מ') טוען, כי הרואה את המצבות ממרחק ששה עשר מיל, צריך גם כן לברך ברכה זו.

את מי הסוס מציל: נסיים בפירושו המיוחד של הגאון הרגאצ'ובי זצ"ל, על דברי רבי יהושע בן לוי (פסחים נ"א), כי "עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שהסוס רץ ומציל". רש"י (ד"ה "עד שעה") מפרש, כי מדובר על סוס שהחל לרוץ בבוקר מירושלים, וירושלים תתרחב עד המקום שאליו הסוס מגיע בצהרים וצילו תחתיו, שהשמש מעליו. בעל "צפנת פענח" (בהשמות להלכות תענית פרק ה' הלכה ט"ז) מפרש, שהכוונה היא לסוס שנועד להציל את הנידונים למוות. סוס זה עמד במרחק ששה עשר מיל מבית דין, ואם בית דין החליטו לבטל את חיוב המיתה של אדם שכבר נלקח למקום המיתה, סימנו לרכוב הסוס שימהר אל המוציאים להורג ויודיע להם על ביטול פסק הדין. זהו "סוס המציל".

דף נח/א שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם לפסח ל' יום

שואלים ודורשים בהלכות החג

ה"בית יוסף" (או"ח סימן תכ"ט) מחדש, כי תקנת "שואלים ודורשים בהלכות החג שלושים יום קודם החג" מיוחדת לחג הפסח בלבד, העתיר בהלכות והדורש הכנות מרובות, לעומת זאת הלכותיו של חג הסוכות פשוטות: סוכה המוקמת על ידי נכרי - כשרה, סוכה בעלת שתי דפנות ודופן שלישית בת טפח - כשרה, "ולולבים ואתרוגים", אומר ה"בית יוסף", "רובם כשרים"... והוא מוסיף, כי "אין טרחת סוכה ולולב מרובה, ודיין להתעסק בהם בערב החג".

ברם, מדברי ראשונים רבים (רש"י ברכות יז/ב ועוד, תוספות מגילה ד/א ד"ה "מאי", ועוד) מוכח, כי יפה כח תקנה זו לכל המועדים, והפוסקים מצינים את הגמרא כמקור מבוסס לכך, כי הגמרא מציינת את מחצית הזמן שבו יש לדרוש בהלכות החג, לפני פסח, לפני שבועות ולפני חג הסוכות, כזמן שבו יש לעשר את הבהמות. הרי לנו, כי בכל הרגלים תקנה זו נוהגת ("מגן אברהם" סימן תכ"ט ס"ק א' וביאור הגר"א, "משנה ברורה", ושער הציון שם). אמנם, יש הסוברים, כי בפסח תקנה זו חובה, ובשאר המועדים היא מנהג שאינו מכח תקנת חובה (ב"ה, "חק יעקב" ו"פרי מגדים" שם, ועיין שעה"צ אות ב').

מדברי בעל "פני יהושע" (מגילה ד/א) עולה, כי לפני שלשת הרגלים בלבד יש לדרוש ולשאול בהלכות החג, ולא לפני יתר החגים.

בעל "תניא" זצ"ל מנמק בהרחבה, מדוע תקנה זו התייחסה לשלשת הרגלים בלבד ("שולחן ערוך הרב" או"ח סימן תכ"ט סעיף א' ב' ג'): "... ידרשו הלכות החג, לפי שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות, עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה, וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפוסלים את הקרבן, לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל ל' יום לפניו, כדי להזכיר העם... שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהיה להם שהות כל שלושים יום" (עיי"ש שיסוד הדברים מבואר בתוספות).

הוא ממשיך ומסביר, כי תקנה זו לא התבטלה גם לאחר חורבן הבית, כדי שיהיו העם בקיאים בהלכות הרגל, ובימינו מצווה על כל אחד לעיין בספרי ההלכה שהכל כתוב בהם בצורה ברורה ונהירה.

דרשת שבת הגדול, מפני פיזור הגלות: בזמנינו, יש הסוברים כי יוצאים ידי חובת תקנה זו באמירת פיוטים הכוללים את דיני החג ואת הלכותיו ("חק יעקב" סימן תכ"ט ס"ק ג'), ואילו הב"ח (שם) כותב, כי פיזור הגלות גרם לכך שעד שבת הגדול אין אפשרות לרכז את העם ולדרוש לפנייהם, ולפיכך, אין טעם לדרוש שלושים יום קודם החג.

עור פניו הקמוט של הישיש עטה גוון עלבון. הוא התיישב על מקומו ופלט: הדור הצעיר, אילו שאלות. מה אתה לא מבין, זו התנות שלי!!! בוודאי שאדע היכן מונח כל דבר!!!

★ ★ ★

אתם מבינים את המשמעות העמוקה שבדבריו של אותו מוכר ישיש? הפטיר הנואם הנרגש - כך עלינו להבין את המשמעות העמוקה של התפילה אשר אנו נושאים מידי בוקר "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו 'לעסוק' בדברי תורתך". לכך אנו שואפים, ולכך עלינו להתאמץ, להגיע למצב של ימוד התורה יהא עבורינו כ'עסק', ביזנס, ובביזנס כמו בביזנס, אין דילוגים, אין שכחה, הכל צריך לתפקד כמו שעון שוויצרי. **רוח** קרירה נשבה בין עצי הבוסתן והפיצה את ריח התאנים הבשלות. שוב הפנימו יהודים צעירים, הניצבים בתורם בשרשרת הדורות הארוכה מיני הר סיני, כי תורתנו הקדושה 'תורת חיים' היא, כי הם חיינו ואורך ימינו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג יצחק בצרי שליט"א
ישיבת השלום - ירושלים
לרגל נישואי הבת

הרה"ג יוסף גוטליב שליט"א
ביה"כ נ"א אהל משה - אור יהודה
לרגל הולדת הבן

הרה"ג דוד לחובר שליט"א
בית משפחת פרלמוטר - גבעתיים
לרגל הולדת הבת

הרה"ג אברהם רבינו שליט"א
ביה"כ נ"א תורה וחסד - יקנעם
לרגל נישואי הבן

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

צעילוי נשמת

מרת **חנה צירל וינדרבוים** ע"ה

ב"ר ישראל יעקב ז"ל
נלב"ע י"ד בטבת תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחי

לעילוי נשמת

מרת **שפרינצה זילברשטיין** ע"ה

ב"ר שמואל נתן זיף ז"ל נלב"ע י"ד בטבת תשנ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחת **בר-שי ואלדר** שיחי

דף נח/ב קפץ אחד מן המנויים

קפץ אחד מן המנויים

דין למדני עסיסי מונח על שולחן לומדי דף גמרא זה. ריחו כריח גן העדן של עולם הישיבות, והוא מתובל בטעם הנפלא, שאין שני לו, של היכלי התורה. אי אפשר שלא ליהנות ממנו.

מי שבעדרו עשר בהמות חדשות, חייב במעשר בהמה. עליו לכנס את כל הבהמות החדשות לרפת, לפתוח בפניהן פתח, והן יוצאות אחת אחת. העשירית, קודש לה'. והנה, אומרת המשנה: אם "קפץ אחד מן המנויים לתוכן הרי אלו פטורין". כלומר: אם לתוך התור הדומם של הטלאים הצייתניים, העומדים לצאת מן הפתח, קפץ בחזרה טלה שכבר יצא מן הפתח והתערב בתוכם - כל הטלאים פטורים ממעשר, שכן, טלה זה שכבר עבר בפתח פעם אחת פטור ממעשר בהמה, ואין נוטלים למעשר אלא מי שוודאי חייב במעשר - "עשירי ודאי, ולא ספק", ומאחר שהוא התערב בכל הטלאים, כולם פטורים ממעשר, שאין נוטלים למעשר בהמה אלא מי שבוודאי לא התעשר.

כל דפריש: אין צורך לעמוד בראשות ישיבה כדי לכווץ את המצח ולתהות, הרי הכל יודעים שיש להלך אחר הרוב, האם אין לכך השפעה במקרה שלפנינו? הכל מכירים את הכלל: "כל דפריש מרובא פריש", וכגון, חתיכת בשר שנמצאה ברחוב שיש בו תשע חנויות בשר כשר וחנויות אחת בשר טריפה, מותרת באכילה, משום שהתורה הורתה "אחרי רבים להטות", ולפיכך נקבע, כי חתיכת הבשר פרשה מקבוצת הרוב. מדוע, איפוא, לא נחזיר את הטלאים לעמוד בתור, וכל טלה שייצא נקבע כי הוא פרש מן הרוב שחייבים במעשר, וממילא הוא יכול לשמש כעשירי, שהוא עשירי ודאי? (עיין שיטה מקובצת בבא מציעא ב/ו).

הרא"ש (שם) מיישב את הקושיה באופן הבא. אכן, הוא אומר, התורה הורתה כי כל דפריש מרובא פריש, בין להקל ובין להחמיר, אך אין זה הופך להכרעה במציאות, הספק נותר בעינו, כל טלה היוצא מן הפתח, הוא בחזקת ספק, שמא הוא הוא הטלה שקפץ פנימה בחזרה, אלא שלגבי הכרעות הלכתיות, יש להלך אחר הרוב. ואילו במעשר בהמה, יש צורך בעשירי ודאי, כדרשת הגמרא - עשירי שבוודאי לא התעשר, וטלה זה אינו עונה על הגדרה פשטנית זו.

חידוש מסעיר זה הפרה את המוחות המבריקים ביותר, כאשר מעל כולנה מרחפת קושייתו האיתנה של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (ש"ת מהדו"ת סימן ק"ח): אחת מהלכות מעשר בהמה קובעת, כי אין ליטול בהמה טריפה [בהמה שאינה ראויה לחיות זמן רב] למעשר. והנה, אף על פי שאיננו יודעים את מצבה הבריאותי של כל בהמה, אנו תולים כי היא בריאה, שכן הולכים אחר הרוב, ורוב הבהמות אינן טריפות. אם כדבריו של הרא"ש, לעולם אי אפשר לקיים מצוות מעשר בהמה, שכן, לדבריו, ההליכה אחר הרוב אינה מטביעה חותם וודאות על המיעוט, וממילא עדיין יש לחשוש שמא כל בהמה היא טריפה?

בהיכלי הישיבות ממשיכים ומתעמקים בתירוצו של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל לקושיה עצומה זו.

פתרון נוסף לשאלה זו נמצא במאמר "סערה בכוס חלב - המסלול ההלכתי של החלב בדרך אל כוס הקפה", "מאורות הדף היומי", כרך ח', חולין, דף יא/א.

קטע יומי מתוך הגליון השבועי
"מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת בכורות דף נ"ג יום שישי י"א בטבת

הארגז שאין נוגעים בו

הספור הבא התרחש זמן קצר אחרי חרפן בית המקדש השני.

ר' שמעון ובני משפחתו הלכו עם שירת הגולים מארץ ישראל, מובלים על ידי האויבים לגלות. בן קטן היה לר' שמעון, בצלאל שמו.

- אבא, מה יש בארגז החום שקברת בחצר קשיצאנו מהבית?
- פרות.

- פרות? מפרדס התפוזים שלנו?

- כן, יקירי, ענה ר' בצלאל בצער. יומיים לפני שנחרב בית המקדש, לקחתי ארגז תפוזים מהפרדס שלנו והקדשתי אותו לבית המקדש. עכשו שנחרב בית המקדש אין מה לעשות בתפוזים הללו, וההלכה קובעת שעל הפרות הללו להרקב כי אסור לאיש להשתמש בהם.

השירה המשיכה בדרך, ור' שמעון ובנו בצלאל זמזמו בלחש: "שיבנה בית המקדש, במהרה בקימו".

כל יום הילד שלך לומד,
מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

את התשובה לשאלה מעניינת זו ועוד רבות נוספות,
תוכלו למצוא בספר

מאורות השבת

סדר לימוד משפחתי שבועי סביב שולחן השבת

**צריך מלחיות
נפרדות
לסעודה בשרית
ולסעודה חלבית?**

להזמנות: 1-700-500-151

להשיג
בחניות
הספרים

